

sociale udvalg eller til et særligt nedsat udvalg, og desuden kan den daglige administration overlades til en privat eller offentlig institution, hvorved der navnlig er tænkt på de institutioner, der hidtil har deltaget i arbejdet. Dermed skulle kommunerne have mulighed for at henlægge administrationen til de organer — og dermed personer — som i det enkelte tilfælde synes bedst egnede til at løse opgaven. Såfremt administrationen overlades til en sådan privat eller offentlig institution, skal kommunalbestyrelsen føre tilsyn med institutionens virksomhed.

Men hensyn til spørgsmålet om, hvem der skal afholde udgifterne ved ordningens gennemførelse, er man gået frem efter de mere gængse principper, hvorefter staten betaler en bestemt andel, nemlig 50 pct. af lønningsudgifterne, medens kommunerne for den resterende del får en bestemt refusion af den fælleskommunale udligningsfond.

Da der her er tale om et nyt område indenfor den sociale lovgivning, og da der vil hengå nogen tid, inden ordningen er indarbejdet, og inden det tilstrækkelige antal husmoderafløsere er uddannet, har man ikke ment, at kommunerne skulle have pligt til at indføre husmoderafløsning, og man har også begrænset lovens varighed til 2 år, således at loven derefter vil være at tage op til revision, netop blandt andet med henblik på eventuelt at gøre ordningen tvungen for kommunerne.

Loven er trådt i kraft 1. oktober 1949, og det er således endnu for tidligt at bedømme, i hvilken udstrækning kommunerne vil benytte sig af adgangen til at etablere husmoderafløsning, men det skal dog bemærkes, at det som ventet i første række er købstæderne, der har etableret husmoderafløsning, men landkommunerne er også ved at komme med. Der vil endnu hengå et stykke tid, inden der er uddannet et tilstrækkeligt antal husmoderafløsere, og man må regne med, at behovet i denne tid vanskeligt kan dækkes.

Gerda Kampmann.

UNIVERSITETETS SOCIALØKONOMISKE INSTITUTT I OSLO.

Den raske udvikling, som har fundet sted indenfor den økonomiske videnskab i de seneste årtier, har i stigende grad nødvendiggjort en omlægning av de former, hvorunder forskningsarbejdet foregår. Der stilles stadig større krav om beherskelse av et kompliceret matematisk apparat og av moderne statistisk teknik, krav som efterhånden vanskeligt kan honoreres av den enkelte forsker, og som derfor gør en vis arbejdsdeling nødvendig. En række universiteter har da også oprettet økonomiske forskningsinstitutter, som kan danne en organisatorisk ramme om et sådant team-work, og som kan stille det fornødne tekniske apparat til rådighed for forskerne (beregnings- og skrivehjælp m. m.).

Det kan måske interessere danske økonomer at høre lidt om det økonomiske forskningsinstitut ved Universitetet i Oslo, hvorledes det er opbygget og hvilken problemkreds det arbejder med.

Universitetets Socialøkonomiske Institutt i Oslo blev oprettet i 1932 på tiltag av professor Wedervang og professor Ragnar Frisch. Den økonomiske basis blev tilvejebragt ved støtte fra Norsk Varekrigsforsikrings Fond (en institution, hvis grundkapital udgøres av de midler, som var til rest, da man avviklede krigsforsikringen for skibe efter den første verdenskrig) og fra The Rockefeller Founda-

sociale udvalg eller til et særligt nedsat udvalg, og desuden kan den daglige administration overlades til en privat eller offentlig institution, hvorved der navnlig er tænkt på de institutioner, der hidtil har deltaget i arbejdet. Dermed skulle kommunerne have mulighed for at henlægge administrationen til de organer — og dermed personer — som i det enkelte tilfælde synes bedst egnede til at løse opgaven. Såfremt administrationen overlades til en sådan privat eller offentlig institution, skal kommunalbestyrelsen føre tilsyn med institutionens virksomhed.

Men hensyn til spørgsmålet om, hvem der skal afholde udgifterne ved ordningens gennemførelse, er man gået frem efter de mere gængse principper, hvorefter staten betaler en bestemt andel, nemlig 50 pct. af lønningsudgifterne, medens kommunerne for den resterende del får en bestemt refusion af den fælleskommunale udligningsfond.

Da der her er tale om et nyt område indenfor den sociale lovgivning, og da der vil hengå nogen tid, inden ordningen er indarbejdet, og inden det tilstrækkelige antal husmoderafløsere er uddannet, har man ikke ment, at kommunerne skulle have pligt til at indføre husmoderafløsning, og man har også begrænset lovens varighed til 2 år, således at loven derefter vil være at tage op til revision, netop blandt andet med henblik på eventuelt at gøre ordningen tvungen for kommunerne.

Loven er trådt i kraft 1. oktober 1949, og det er således endnu for tidligt at bedømme, i hvilken udstrækning kommunerne vil benytte sig af adgangen til at etablere husmoderafløsning, men det skal dog bemærkes, at det som ventet i første række er købstæderne, der har etableret husmoderafløsning, men landkommunerne er også ved at komme med. Der vil endnu hengå et stykke tid, inden der er uddannet et tilstrækkeligt antal husmoderafløsere, og man må regne med, at behovet i denne tid vanskeligt kan dækkes.

Gerda Kampmann.

UNIVERSITETETS SOCIALØKONOMISKE INSTITUTT I OSLO.

Den raske udvikling, som har fundet sted indenfor den økonomiske videnskab i de seneste årtier, har i stigende grad nødvendiggjort en omlægning av de former, hvorunder forskningsarbejdet foregår. Der stilles stadig større krav om beherskelse av et kompliceret matematisk apparat og av moderne statistisk teknik, krav som efterhånden vanskeligt kan honoreres av den enkelte forsker, og som derfor gør en vis arbejdsdeling nødvendig. En række universiteter har da også oprettet økonomiske forskningsinstitutter, som kan danne en organisatorisk ramme om et sådant team-work, og som kan stille det fornødne tekniske apparat til rådighed for forskerne (beregnings- og skrivehjælp m. m.).

Det kan måske interessere danske økonomer at høre lidt om det økonomiske forskningsinstitut ved Universitetet i Oslo, hvorledes det er opbygget og hvilken problemkreds det arbejder med.

Universitetets Socialøkonomiske Institutt i Oslo blev oprettet i 1932 på tiltag av professor Wedervang og professor Ragnar Frisch. Den økonomiske basis blev tilvejebragt ved støtte fra Norsk Varekrigsforsikrings Fond (en institution, hvis grundkapital udgøres av de midler, som var til rest, da man avviklede krigsforsikringen for skibe efter den første verdenskrig) og fra The Rockefeller Founda-

tion. Om nogen økonomisk støtte fra det offentlige til Instituttets oprettelse var der ikke tale, og først fra 1945—46 er der blevet ydet ordinære bidrag til driften over Universitetets budget (bortset fra at Universitetet lige fra starten har stillet lokaler til rådighed gratis), men Instituttet har siden oprettelsen fungeret ganske som et almindeligt universitetslaboratorium. Instituttets annuum på Universitetsbudgettet udgør for tiden 67.500 kr., hvortil kommer en løbende 3-årig bevilling fra Rockefeller på 10.000 dollars årligt, tilsyneladende et meget betydeligt rådighedsbeløb, men det må erindres, at alle lønninger til Instituttets folk skal betales herav, idet Instituttet som sådant ikke har nogen faste, normerede stillinger.

Instituttet ledes av professor Frisch, som under sig har en talrig stab av videnskabelige medarbejdere og teknisk personale. Den tekniske stab består for tiden av henved 10 beregnere og maskinskriversker under ledelse av en kontorchef, som også varetager Instituttets daglige administration. Antallet av videnskabelige medarbejdere er stærkt svingende, men ligger i regelen mellem 5 og 10. De bærer efter amerikansk mønster titelen »associater«; man har herved villet markere, at de ikke skal arbejde som almindelige undervisningsassistenter, men hovedsagelig skal gå ind i et regelmæssigt forskningsarbejde på Instituttet. I et vist omfang medvirker associaterne dog ved undervisningen ved at udarbejde forelæsningsreferater, lede kollokviegrupper blandt studenterne o. lign., men de tar iøvrigt del i det team-work, som foregår på Instituttet, og det forudsættes, at de selv driver videregående studier i matematik og teoretisk statistik med henblik på disse discipliners anvendelse i økonomien. En av associaterne er iøvrigt aktuar og fungerer som matematisk-statistisk konsulent, en virksomhed som Instituttet lægger megen vægt på. Associaterne udtages blandt de mest kvalificerede yngre kandidater (som oftest lige fra eksamensbordet) og i et vist omfang blandt 2.dels studenter, de ansættes for 6 måneder ad gangen. I den første tid blir associatens arbejde lagt i nokså faste rammer, men efterhånden som han blir fortrolig med Instituttets problemkreds og arbejdsmetoder, får hans arbejde en mere selvstændig karakter. De associater, der viser sig bedst egnede, kan efter 4 års tjenestetid som »junior-associater« rykke op som »seniorassociater«, disses arbejde har en friere karakter, de er således helt fri for at deltage i undervisningen, for at de fuldt ud kan hellige sig det videnskabelige team-work, som foregår på Instituttet. Lønnen for junior- og seniorassociater er henholdsvis fra 600 til 700 kr. og fra 900 til 1200 kr. månedlig, alt efter anciennitet.

Denne organisationsform er noget av et experiment, og det er vel for tidligt at fælde nogen dom over associatorordningen (som først er blevet indført efter krigen). Der kan imidlertid ikke være tvivl om det heldige i, at en række kvalificerede unge økonomiske kandidater får lejlighed til i et par år at avrunde og supplere deres uddannelse ved deltagelse i et videnskabeligt team-work. De får en videnskabelig træning, som de ikke kunne ha erhvervet sig, hvis de straks efter eksamen var gået ind i administrationen og derfor havde været henvist til at drive deres fortsatte studier i fritiden som en hobby, og det er indlysende, at ordningen gir Universitetet et langt bedre grundlag end ellers, når der skal udvælges folk til en videnskabelig karriere. Det kan heller ikke undgå at være til fordel for administrationen, at nogle av de bedste blandt de yngre økonomer har gennemgået denne særlige skoling, inden de sættes til udrednings- og planlægningsarbejde i ministerierne — ikke mindst fordi Instituttet i mange år har arbejdet med opgaver, som har udmiddelbar betydning for tilrettelæggelsen og administrationen av Norges økonomiske politik, f. eks. nationalbudgetarbejdet og decisionsmodellen.

Ved siden av de regulære medarbejdere har mange udenlandske videnskabsmænd opholdt sig på Instituttet og deltaget i forskningsarbejdet; blandt de mest

kendte kan nævnes professor Erich Schneider, dr. Tjalling Koopmans og dr. Lawrence R. Klein. — Efter krigen har flere danskere arbejdet på Institutet som kontaktstipendiater (cand. oecon. P. Nørregaard Rasmussen, cand. act. Gustav Leunbach og undertegnede).

I de 18 år, instituttet har eksisteret, har det udsendt et stort antal publikationer indenfor såvel økonomi som matematisk statistik, og et endnu større utrykt materiale findes i dets arkiv. En blot nogenlunde udtømmende opregning av de problemer, Institutet i tidens løb har beskæftiget sig med, ville føre for vidt, og jeg skal indskrænke mig til at nævne nogle få hovedpunkter.

Indtil 1941 var Institutet delt i 2 afdelinger. Den ene, som blev ledet av professor Wedervang, arbejdede med en omfattende *undersøgelse av bevægelserne i priser og lønninger i 1800- og 1900-tallet* — et stort materiale hertil blev indsamlet og bearbejdet, men er aldrig blevet publiceret — og foretog en række driftsøkonomiske undersøgelser av omsætnings- og omkostningsforhold indenfor enkelte handelsbrancher. Professor Frisch's afdeling koncentrerede sig i højere grad om økonomisk-teoretiske problemer og om udviklingen av statistiske metoder til brug ved økonometriske undersøgelser. En fremtrædende plads indtager her de *tidsrække- og konjunkturstudier*, som i trediverne blev drevet av Frisch og hans medarbejdere, navnlig undersøgelserne over dynamikken i svingende økonomiske systemer (jfr. Frisch's artikel »Propagation Problems and Impulse Problems in Dynamic Economics« i Cassel-festskriftet 1933); i denne forbindelse må også nævnes Johan Einarsens kendte arbejde »Reinvestment Cycles«, som blev til på Institutet. Ved siden av disse studier foretog man en række *efterspørgsels- og konsumtionsundersøgelser* til bestemmelse av efterspørgselskurver og -lasticiteter. Institutets vigtigste innsats indenfor den teoretiske statistik var udviklingen av konfluensanalysen (Frisch, Reiersøl), som har fundet udstrakt anvendelse ved Institutets senere arbejder.

En kreds av interesserede havde i trediverne planer om at lave en »Økonomisk strukturoversigt for Norge«, en stort anlagt analyse av den norske økonomi, en slags økonomisk kortlægning av landet. Dette arbejde kom ikke som helhed til at opfylde de forventninger, man havde stillet til det, men den del av det, som kom til at foregå på Institutet — undersøgelsen var organiseret i 4 afdelinger, hvoraf den ene blev ledet av professor Frisch — fik betydning som grundlag for arbejdet med at opstille et *nationalregnskab*, et område, hvor Socialøkonomisk Institut har udført et overmåde betydningsfuldt pionerarbejde ved at undersøge det teoretiske grundlag for nationalregnskabet og definere de begreber, som indgår heri. Kendt er her ikke mindst Frisch's arbejde med at opstille et standardiseret makroøkonomisk begrebs- og symbolsystem (»Økosirk-systemet«)¹⁾. Da finansdepartementet efter krigen tog arbejdet op med at opstille et nationalbudget for Norge, var det teoretiske grundlag således allerede lagt, og en trænet arbejdsstab stod parat.

Arbejdet med nationalregnskabet og økosirk-systemet var imidlertid kun et skridt på vejen henimod opstillingen av en makromodel for den norske økonomi. Økosirk-systemet er i sig selv ingen økonomisk model, men kun et system av bogholderimæssige relationer (definitions-ligninger); til en model kræves yderligere et antal strukturligninger (tekniske sammenhænge og adfærdsrelationer). I 1947 begyndte man da — med støtte fra Rockefeller — et stort anlagt arbejde på at skabe en fuldstændig »decisionsmodel« for den norske økonomi, d. v. s. en model, som skal bruges til at sammenligne virkningerne av forskellige kombinationer av

¹⁾ Jfr. f. eks. Frisch's artikel i »Økonomisk Tidsskrift« 1943.

økonomisk politik. Den første etape i dette arbejde har været opstillingen av en matematisk model¹⁾ med 64 variable (herunder pris- og løn nivå, skattesatser og andre »politiske parametre«) og 50 ligninger (hvorav de fleste er definitions-mæssige relationer). Princippet i denne model er da, at hvis man vælger størrelsen på 14 av de variable, som indgår i modellen, så er hele systemet dermed bestemt (modellen har jo $64 - 50 = 14$ frihedsgrader), således at størrelsen av de øvrige 50 variable kan regnes ud; man kan da f. eks. beregne nationalindtægten størrelse, dens fordeling på samfundsklasserne, beskæftigelsen o. s. v. under forskellige alternative kombinationer af løn-, pris-, finans- og pengepolitik; disse forskellige typer av økonomisk politik er udtrykt i valget av »aktionsparametre« blandt modellens variable — ialt må der vælges 14 — og i de størrelser, man vælger at tillægge disse aktionsparametre. Eller man kan gå den modsatte vej og fastlægge 14 »målsætningsparametre« (f. eks. fastlægge et bestemt beskæftigelses-nivå, et bestemt prisnivå o. s. v.) og derpå regne ud, hvilke størrelser de politiske parametre (skattesatser etc.) da må antage, d. v. s. hvilke økonomisk-politiske indgreb der skal til for at nå det fastsatte mål. Fordelen ved hele denne analyse-måde er, at man kan undersøge virkningerne av de forskellige økonomisk-politiske indgreb *kvantitativt* og *simultant*.

I den nærmeste fremtid vil Instituttet fortsætte arbejdet med at udbygge modellen og gøre den mere realistisk; f. eks. vil man foretage omfattende undersøgelser over sammenhængen mellem produktionsomfang og beskæftigelse. Efterhånden som analyseapparatet således blir forfinet, øges dets praktiske anvendelighed, og det endelige mål med hele modelarbejdet er da også at skabe en teknik, som gør det muligt med en acceptabel sikkerhedsgrad at regne ud, med hvilke indgreb man mest effektivt kan gennemføre et givet sæt av sociale og økonomiske mål. Hvis resultatet av arbejdet kommer til at svare til forventningerne, kan der ikke være tvivl om, at det vil få en praktisk betydning, som meget vel kan stå mål med den, arbejdet med nationalregnskabet og nationalbudgettet har fået i Norge og andre lande.

Instituttet har for tiden 3 serier av publikationer løbende. De fleste av Instituttets trykte arbejder er kommet i serien »*Publikasjoner fra Universitetets Sosial-økonomiske Institutt*«, der indtil nu omfatter ca. 30 større og mindre arbejder; nogle herav har været særtryk av artikler i forskellige tidsskrifter, men sådanne artikler av Instituttets folk vil fremtidig udkomme i en særlig »*Særtrykserie*«. Endelig udsender man siden 1947 de kendte »*Stensilmemoer*«, dupliserede mindre arbejder, et område hvor Frisch har rig lejlighed til at udfolde sin velkendte produktivitet.

Memoerne blir mangfoldiggjort på Instituttets eget stencil-trykkeri, som tillige trykker forelæsningsreferater og andet lærestof; en væsentlig del av økonomernes pensumstof foreligger i denne form, et praktisk og smidigt system, når det gælder om at avhjælpe mangelen på lærebøger.

Med dette håber jeg at ha givet et vist indtryk av den virksomhed, der udfoldes ved Socialøkonomisk Institutt, en virksomhed som desværre er alt for lidt kendt i Danmark i betragtning av den prestige, Instituttet ellers nyder i udlandet som et centrum for økonomisk forskning. En udenlandsk gæst kan ikke undgå at blive imponeret over den videnskabelige alvor og stringens, der præger Instituttets arbejde. Karakteristisk for dette arbejde er den sjældne kombination av en ofte

¹⁾ Beskrevet i et memorandum for FN (UN Document E/CN.1/Sub.2/13) og i et matematisk appendix hertil, der er udsendt som stencil-memorandum, samt i et stort antal andre stencil-memoer fra Instituttet.

meget abstrakt teoretisk tænkning og en udpræget interesse for aktuelle økonomiske spørgsmål; hovedparten av Instituttets arbejde i disse år går ud på at skabe et analytisk værktøj, som umiddelbart kan bruges til at løse presserende økonomiske problemer. Denne frugtbare indstilling præger hele det miljø, som er skabt omkring Instituttet med Frisch som den drivende kraft. Ikke mindst skabelsen av dette miljø er årsag til den høje videnskabelige standard, som præger norsk økonomisk forskning idag. Vi har meget at lære i Oslo, og man må håbe på en forøget udveksling i fremtiden av økonomiske kandidater og studenter mellem Norge og Danmark.

Sven Danø.

NATIONALØKONOMISK FORENINGS FONDS PRISOPGAVER.

I Nationaløkonomisk Tidsskrifts årgang 1947, side 68, stillede Nationaløkonomisk Forenings Fond to prisopgaver. Der er indkommet een besvarelse af den opgave, hvis tekst lød således: En undersøgelse af metoder for beregning af landbrugets udbytte (rentabilitet, arbejdsfortjeneste etc.).

Forfatteren har lagt hovedvægten på en statistisk analyse af Landøkonomisk Driftsbureau's regnskabsmateriale. Han påviser her muligheden af at nå frem til nye og vigtige oplysninger om de forskellige variationsårsagers betydning for variationen af for eksempel forrentningsprocenten ved hjælp af den i de senere år udviklede statistiske metode, der kaldes variansanalysen. En antydning af metodens mulige resultater er givet ved en bearbejdelse af regnskaberne for et enkelt år.

Såvel fremstillingen af metoden som gennemarbejdelsen af eksemplet viser, at forfatteren behersker dette nye værktøj, selv om fremstillingen på nogle punkter er for kortfattet. Det havde også været ønskeligt, om forfatteren ikke så strengt havde begrænset sig til anvendelse af variansanalysen, men i større udstrækning havde gjort rede for muligheden for anvendelse af kovariansanalysen som et middel til at trænge endnu dybere ned i sammenhængen mellem de for udbyttet bestemmende faktorer.

Bedømmelsesudvalget, der har bestået af Nationaløkonomisk Forenings formand, forhenværende nationalbankdirektør C. V. Bramsnæs, professor, dr. phil. A. Hald, nationalbankdirektør Holger Koed, professor, dr. polit. Axel Nielsen og professor, dr. polit. F. Zeuthen, har ment at kunne belønne besvarelsen med 3.000 kr.

Ved navnekuvertens åbning viste det sig, at forfatteren er cand. polit. Knud Rasmussen, København.